O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

"BOSHLANG'ICH TA'LIM INNOVATSION KLASTERI VA RAQAMLI TA'LIM: EHTIYOJ, ZARURAT, NATIJA" MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN

MATERIALLARI

Бухоро - 2021

Tarqatish hududi:
http://interscience.uz//
onlayn

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

BOSHLANG‘ICH TA’LIM NAZARIYASI KAFEDRASI

Boshlang‘ich ta’lim innovatsion klasteri va raqamli ta’lim: ehtiyoj, zarurat, natija

Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (10 MART, 2021 YIL)

Respublika ilmiy-nazariy anjumani tashkiliy qo‘mitasi:

Raisi: O.X.Xamidov - Buxoro davlat universiteti rektori.

Rais o‘rinbosari: O.S.Qahhorov - Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini

A’zolari:

Q.R.To‘qsonov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti dekani. D.N.Mustafayeva, Buxoro viloyati xalq ta’limi boshqarmasi boshlig‘i

G.T. Zaripov, IT, I va IPKTB bo‘limi boshlig‘i.

Yu.Yu.Azimov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti o‘quv ishlari bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

N.O. Safarova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti yoshlar bilan ishlash bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

M.Yo.Ro‘ziyeva, Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi kafedrasi mudiri.

G.R.Akramova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha mas’ul.

B.S.Jamilova, Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi kafedrasi dotsenti.

S.Akramova, Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi kafedrasi o‘qituvchisi.

S. G‘.Luqmonova, Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi kafedrasi o‘qituvchisi, kotib

ISBN

To‘plamga kiritilgan maqola va tezislardagi fikr va ma’lumotlarning to‘g‘riligiga mualliflar mas’ul.

MUNDARIJA

KIRISH 8
1-SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA INNOVATSION KLASTER: MUAMMO VA YECHIMLAR 9
O.X.Xamidov. Ta’lim klasterining afzalliklari 9
Ғофуржон Муҳамедов Педагогик таълим кластери: чирчиқ тажрибаси 11
Maxmudov M.X Ta’limga klaster yondashuvning nazariy-metodologik asoslari 15
To‘xsanov Q.R.Maktab - universitet -ishlab chiqarish bosqichlarida klaster yondashuvlar – samaradorlikning kafolati 16
Ro‘ziyeva M.Y.Raqamli ta’lim jarayonining shakllanishi va rivojlanish omillari 19
Б.С.Жамилова Болалар ижодий тафаккурини шакллантиришда педагогик таълим инновацион кластери фаолиятининг самарадорлиги 21
Ходжамқулов У.Педагогик таълим инновацион кластери: хорижий тажриба ва миллий ташаббус 24
Akramova G.R. Boshlang‘ich ta’limda innovatsion klasterga ehtiyoj 30
А.Р.Ҳамроев Бошланғич таълимга замонавий ёндашув: натижа ва таҳлил 31
Жамилова Б.С., Нигора Муртазоева “Мактаб-лаборатория” тажриба инновацион майдончалари истиқболли лойиҳалар кафолати 33
Ziyodova Zahro Badiiy asarni tushunish va tahlil qila olish ko`nikmasini shakllantirishda pedagogik ta’lim innovatsion klasteri ahamiyati 34
Subhonova S. U. Boshlang’ich ta’limda fanlararo integratsiya va innovatsion loyihalar klaster modeli namunasi sifatida 35
Kuzmanova G.B.Boshlang’ich sinf matematika darslarida matnli masalalrni yechishga o’rgatishda innovatsion klaster usuli 38
Миртурсунова Ю.А Термин «образовательный кластер» в современной методике 41
2-SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA’LIM INNOVATSION KLASTERINI TASHKIL ETISH ZARURATI ... 45
Тешабоева З. С Илм-фан ва таълим тизимида кластер- соғлом рақобат омили 45
Boltayeva M. A. Badiiy asar tahlili – o‘quvchi nutqini o‘stirishda muhim omil 46
Ҳусенова М. Ҳ. Pirls халқаро баҳолаш тизими 48
Умарова З. Бошланғич синфларда педагогик конфликтларни бартараф этишнинг инновацион кластери 51
Очилов Ф.И.Бошланғич синф ўкувчиларига табиий-илмий билимларни ўргатишнинг мавжуд муаммоларини бартараф этишда кластернинг аҳамияти 54
Boboqulova.S.B, Isoyeva.M.B Markov jarayonlari va zanjiri 56
3- SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA INNOVATSION KLASTER - FANLARARO INTEGRATSIYA VA UZVIYLIKNI TA’MINLASH KAFOLATI 59
Абдуллаев А. А. Мактабгача таълимда кластер самараси 59
Бердиева М. М., Қурбонмуродова Ф. PIRLS баҳолаш тизими асосида саволлар миллий базасини яратиш долзарб аҳамияти 61
Халилова Р. Р. Виртуал мулоқот имкониятлари 63

Ачилова М. С.Мактабгача ва бошланғич таълимда узвийликни таъминлаш давр талаби. . 64

Davronov I.E., S.Muhiddinova O'quvchi salomatligini muhofaza qilish omillari 66

I.E.Davronov Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish 67

Бердиева М. М. Хушбоқова З. Ғ. Бадиий адабиёт воситасида мактабгача ёшдаги болаларни маънавиятини шакллантириш долзарб педагогик муаммо сифатида 68

Rajabova I. Qosimova M. MTTda bolalarni intellektual rivojlantirishda o`yin mashg`ulotlarining ahamiyati 71

Бердиева М М., Жумаева М. Э. Миллий қадриятлар орқали мактабгача ёшдаги болаларни эстетик тарбиялаш 73

Чиналиева А. Ўқитувчини инновацион фаолиятга тайёрлаш 74

Uktamova M. Nosirova D. Methodology of comparative teaching of the author to the sources of folklore in primary school lessons 77

Мансурова Х. Бошланғич синфларда она тили фанидан интеграция ва узвийликни таъминлашда иншонинг ахамияти 78

Жабборова М. Биология таълимида интегратив технологиялардан фойдаланиш 79

Ибрагимов Д.А Ахборот асрида ёшлар маънавиятига мафкуравий тазйиқларнинг таъсири 82

Машарипов Ж Соғлом бўлишга жисмоний ва рухий жиҳатдан камол топишга йўналтирилган кўникма ва малакаларни шакллантириш 84

Саитметов О.Б. Жамоатчилик назорати механизмларини ривожлантиришнинг ўзига хос жиҳатлари 85

Курязова Н. Применения pirls в начальных классах (австрийский опыт) 86

Кучкарова М. Информационные технологии как метод влияния 89

Sariyev Sh.U.Boshlang'ich sinflarda nutq o'stirish jarayonida fanlararo integratsiya va uzviylikni ta'minlash 92

Усманова С.Э., Бозорова Б. Ч.Болаларни мактабгача таълим муассаларида маънавий-аҳлоқий қадриятлар руҳида тарбиялаш аспектлари 94

Yo`ldosheva Sh. Integratsiya – dars samaradorligini oshirish omili 97

Усманова С., Эргашева Г. Мактабгача таълим муассасаларида касб - ҳунарга йўналтириш масалалари 99

Хамдамова М. Дж., Абдурахманова А. Импульсивное поведение в младшем школьном возрасте 101

Пўлотова Ю.А. Она тили ва ўқиш дарсларини интеграциялашда ахборот - ресурс таъминоти 103

Axmedova D., Mametjumayeva G. Boshlang'ich sinflarda badiiy asar matnini tahlil qilish usullari.. 107

Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries ... 109

Турдиева Н.С.Таълим кластери таълим интеграциясининг институционал тизими сифатида 110

Najmiddinova D. Interpretation of the profession in the “shohnoma” 113

4- SHO‘BA. BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH 117

Умуров З.Л. Таълимни рақамлаштириш шароитида бошланғич синфларда таълимий муаммоларни тайёрлаш технологияси 117

Луқмонова С.F. Ўқитувчи фаолиятида рақамли таълим: муаммо, ечим, самара. 120

Шамсиддинова Д.Х Бошланғич таълим жараёнида юзага келадиган педагогик низоларни бартараф этиш 121

Shazadayev F Boshlang`ich ta`lim y o`nalishida axborot texnologiyalarini o`qitishda kompetensiyaviy yondashuv 123

Ходжаева М Бўлажак мутахассисларда мулоқот маданиятини шакллантириш 128

Ochilova L.T., N. B. Razzoqova Matematikadan amaliy mashg’ulotlar jarayonida kompyuter texnikasidan foydalanish samaradorligi 129

Ochilova L.T. Matematika darslarida pisa testlaridan foydalanishning amaliy ahamiyati 131

Ochilova L.T. L.Ch.Rajabova STEAM ta’lim dasturi asosida matematika masalalarini yechishning ilg’or usullari 135

L.T.Ochilova S.Erkinova Boshlang’ich matematika kursini o’qitish jarayonida talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi 137

Axrorov I., Qosimov A Arifmetik masalalar ustida ishlash borasida ba’zi ilmiy – uslubiy mulohazalar 139

Djumayev M Boshlang‘ich sinflarda matematikadan milliy o‘quv dasturini amaliyotga joriy etishning ilmiy-metodik asoslari 143

X J.Sattorova Z. I.Abdunazarova O‘qish darslarida hikoya matni ustida ishlashda pirls topshiriqlardan foydalanish 146

M.H. Raxmatova Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta’lim-tarbiyasida o'qituvchining o'rni 148

Komilova Sh.A.Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida fanga oid kompetensiyalarni shakllantirish 149

Muxitdinova N.B.Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining bilim va ko‘nikmalarini multimediali texnologiyalar vositasida shakllantirish 152

Nuritdinova Sh., Askarova M. Boshlang‘ich sinflarda so‘zlarning ko‘chma ma’nosi ustida ishlash 154

M.D. Xaydarova D.Hakimova Boshlang`ich sinflarda texnologiya darslarini olib borilishi 157

Xudayarova M., Djanabayeva X. Raqamli ta’lim texnologiyalari orqali ona tilini o‘qitish jarayonida kompyuter dasturlaridan foydalanish imkoniyatlari 158

Hamrayev M.A Xakimova Z.A.Boshlang’ich sinf darsliklarida olmosh so’z turkumining o’rganilishi 159

Masharipova U.A.Raqamli ta’lim texnologiyasini o‘quv jarayoniga joriy etish is tiqbollari........ 162

5- SHO‘BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XXI ASRDA TA’LIM 165
Ядгарова Г. Раҳбар шахс имижини белгиловчи психологик сифатлар 165
D.X.Shodmonqulova D.G’.Pardaboyeva Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ona tili darslarida mashqlar vositasida kerativ fikrlashga o‘rgatish 166
Хасанова Г. Суть инновационных педагогических технологий в дошкольных образовательных организациях 169
Sayfullayeva N., Sharipova G Boshlang’ich sinf ona tili mashg’ulotlarida didaktik o’yinlarni multimedia texnologiyasi asosida tashkil etish 171
Илясова М., Илясова А. Ёшларга диний таълимотни тўғри тарғиб қилиш 173
Муродова Ш. Компетенциявий ёндашув – ўқувчи ижтимоийлашувининг муҳим асоси .. 175
Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries ... 177
Рустамов Ж. Меъморчилик ва табиатнинг уйғун мутаносиблиги 179
Қаҳҳорова Д. Педагогика коллежи талабаларида ўқув мотивацияни ривожлантириш 183
Najmiddinova D. Interpretation of the profession in the “Shohnoma” 185
Ахмедова Ш., Пўлатова М. Хорижий тилларни ўқитишда педагогик технологиялардан фойдаланишнинг моҳияти 188
Mirxanova G., Ostonayeva Sh. Jahon leksikografiyasida o`quv lug`atchiligi-ning o`rganilishi va unda sinonimik lug`atlarning o`rni
Ҳакимова М., Мансурова Д Мусиқа ўқитишнинг янги ёндошувлари концепти 191
Бўронова Н., Камалова М. Шарқ мутафаккирлари асарлари орқали ўқувчиларда адолат-ҳуқуқий тарбия кўникмаларини ривожлантириш 192
Хайруллаева Ш Жалолова Ш Ўқувчида атроф-муҳитни тоза тутиш компетенциясини шакллантиришнинг тарихий таҳлили 194
Бўронова Н, Ортиқова Г Бошланғич синф ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантириш йўллари 195
Нарзиева М.С. Таълим ва тарбия узлуксизлигини таъминлашда ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги ҳамкорлик.. 197
Курбонова Д Шарқ мутафаккирлари мероси орқали ўқувчиларни маънавий, умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш 199
Асланова Н. Ўқитувчи педагогик фаолиятида ижодкорликнинг аҳамияти 200
Фаттоева О таълимда инновацион фаолият кўникмаларининг ўзлаштирилиши 202
Masharipova U.A.Raqamli ta’lim texnologiyasini o‘quv jarayoniga joriy etish istiqbollari 203
Qurbanova G O’qituvchida nutq ko’nikmalarini shakllantirish masalasi va uning o’ziga xos xususiyatlari 205
Худойбердиева Н.Ў. Абдулла Қодирий асарларида тарихий инверсия ва фолклор хронотопи масаласи 207
Маъруфжонова Д Цифровое обучение в сфере образования 209

Xusanbayeva X.A. O‘qish darslarida matn ustida ishlashda pirls topshiriqlaridan foydalanish . 211

Шарипова Н. Отношение Помещиков К Чичикову, Как Новому Поколению Дельцов..... 213

6- SHO‘BA. TALABALAR AMALIYOTINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH..216

Акрамова С Жамол камол шеърларида ўзбекча-тожикча лексемалар табиати.................. 216

Н.А.Хамедова Талабалар амалиётини рақамли технологиялар асосида такомиллаштириш самарадорлиги... 218

Файзуллаев М. Б. Саидова М.М.Обычаи и обряды в единицах лингвокультурем 220

M.D. Xaydarova Naqshbandiya ta’limotidan boshlang’ich sinflar texnologiya darslarida foydalanish imkoniyatlari 223

Gadoeva Sh Ona tili ta’limi sifat va samaradorligini oshirishda didaktik o'yinlarning ahamiyatii

....225

Ўринова МРоман огоҳлантиришлар 227

Саидова Р Лирик матнни семиотик таҳлил қилиш.. 229

Ш.Фармонова Бўлажак ўқитувчилар коммуникатив маданиятини миллий ва умуминсоний қадриятлар асосида ривожлантириш... 231

H.H.Rahmatov Matematika darslarida o’quvchi o’quv faolyatini tashkil etish shakllari........... 233

А.Ш.Иноятов Эшов ЭОпределение стресса у учеников начальной школы 235

Axmedova D Eshqulova GMiraziz A’zam she’rlarida vatan madhi 239

Jo‘rayev AEritmalar mavzusiga oid masalani turli usullarda yechish orqali talabalarda interaktivlikni oshirish 240

M.D. Xaydarova “ X.Jahonqulova Texnologiya va kasb ta’limidan sinfdan tashqari mashg’ulotlar tashkil qilish texnologiyasi” 243

M.D. Xaydarova M.G`.Qodirova “Boshlang‘ich sinf mehnat ta’limida turli materiallar bilan ishlash darslarini tashkil etish” 244

M.D. Xaydarova U.Olloqulova “Umum ta’lim maktablari 1-4 – sinflarida texnologiya ta’limini o’qitishning interfaol usullari” 245

Турдиева Н.С. Мирова СТаълимнинг ижтимоий функциялари... 247

M.D. Xaydarova N.Namozova Boshlang’ich sinf texnologiya darslarida applikatsiya ishlarini bajarish metodikasi 249

Дустова Д Шарапова Н. К вопросу формирования эстетической культуры у студентов направления начального образования в процессе преподавания русского языка.............. 251

Raximova D. Didaktik o‘yinlar yordamida o’quvchilarning matematik savodxonligini shakllantirish.. 255

Мирханова Г. Илҳомова З. Қадимги юнон ва рус тилшунослигида синоним луғатларнинг шаклланиши 256

Do`stova M. Ona tili fanining ta’lim-tarbiya rivojidagi ahamiyati... 258

М.Б.Файзуллаев М.А.Рузиева Градация глаголов психического состояния. 260

7- SHO`‘BA. 263

Ҳамида Нусратова Абдулла авлонийнинг болаликка аталган шеърларининг мавзулар кўлами 263

Safarov F., Xalilova M. 4-sinf o‘quvchilarini o‘z nutqida maqoldan foydalanishga o‘rgatish ... 265

Яхшимбекова С, Мирзаева СПсихологик хизматнинг ўзига хос ижтимоий-психологик хусусиятлари 269

Sharipova I.F Ajoyib sonlar va ularning xossalari... 271

Яхшимбекова С. Оилада тенгликни таъминлаш - ўсмирларда стрессни олдини олиш омили.. 274

Hamrayev M.A. Egamova GBoshlang‘ich sinf ona tili o‘quv dastur va darsliklarida sintaktik bilimlarning berilishi... 276

Tursunova Z. Sinfdan tashqari o'qish uchun kitob tanlash tamoyillari.................................... 280

Абдуллаев К Профессионал таълим муассасаси ўқувчиларида ватанварварлик тарбияси технологияси 282

Ikromova N Boshlang`ich sinf “o`qish kitobi” darsliklarida berilgan xalq og`zaki ijodi asarlarining mazmun-mundarijasi... 285

Rustamova Z Xudoyberdi to`xtaboyevning sarguzasht romanlariga xos xususiyatlar............... 288

М.Нематова Бошланғич синф ўқиш дарсларида ўқувчиларда адабий тушунчаларни шакллантириш.. 291

Д.Мақсудова Умумтаълим мактабларида она тили таълимида ўқувчилар тил компетентлиги таҳлили 294

Tosheva N Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari iqtisodiy bilimdonligini rivojlantirishning dolzarbligi 296

С.Каримова Бошланғич таълимда ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини ташкил этиш 298

М.Зубайдуллаева Ибрагимова М.С.Бошланғич синф ўқиш дарсларида матн устида ишлаш орқали нутқ ўстириш 301

Djumayev J Texnologiya fanini umumta‘lim fanlari bilan o‘zaro integratsiyasi va o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish ishlarini tashkil etish.. 306

Хамдамова М Абдурахманова АИмпульсивное поведение в младшем школьном возрасте.. 310

А .К.Нисанбаева Педагогик техниканинг муҳим хусусиятлари амалда 313

Djumaeva M Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishida tabiiy fanlar orqali o‘quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirish 315

Ashrapova N. *Boshlang`ich sinf o`quvchilarini matematika darslarida fikrlash qobiliyatlarini o`stirish* 318

Абдуллаева Л. Повышение потенциала бакалавриата на более высокий уровень на основе развития творческих компетенций 319

Пардаев Б Бошланғич синф ўқувчилари ижтимоийлашувини ташхислаш 321
M.H. Raxmatova Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasida o'qituvchining o'rni 325
Ergasheva S.T. Xalqaro baholash tizimida boshlang'ich ta'limning o'rni 326
А.Д.Нурадилова Антропоцентрик парадигманинг шаклланиши.. 328
Д.Т.Айтбаев Антропоцентрик тилшунослик ҳақида... 329
G.D.Berdiyorova Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda agrammatik disgrafiyaning o'ziga xos xususiyatlari... 331
Raximova D. Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning matematik savodxonligini shakllantirish 333
Nuradilova A Maktab ta'limida sodda gap mavzusini o'qitishda innovatsion yondashuv 335
Shodmonova A.Sh Dilfuza Turg'unova Boshlang'ich sinf o'qish darslarida o'quvchilar nutqini o'stirish usullari va unga qo'yiladigan talablar 337

“TEXNOLOGIYA VA KASB TA’LIMIDAN SINFDAN TASHQARI MASHG’ULOTLAR TASHKIL QILISH TEXNOLOGIYASI”

M.D. Xaydarova
BuxDU o’qituvchisi
X.Jahonqulova BuxDU talabasi

Mamlakatimiz mustaqillik sharofati ila «Ta’lim to’g’risidagi qonun», «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» qabul qilindi. Bu muhim xujjatlarda yoshlarimizga chuqur bilimlar berish bilan birga kasb-xunarga o’rgatishning yo’l-yo’riqlari ko’rsatib berildi.

Bu ulkan va mas’uliyatli vazifalarni amalga oshirishda barcha fan o’qituvchilari qatori kasb ta’limi o’qituvchilari dars jarayonida ma’lum bilimlar sistemasini berish bilan cheklanmasdan, talabalarning olgan nazariy bilimlarini amalda, ya’ni xayotda tadbiq etilishiga erishmog’i lozim. Bu borada sinfdan tashqari uyushtiriladigan mashg’ulotlarning ahamiyati juda katta. Chunki dars vaqt jihatidan chegaralangan o’quv rejasidagi bilimlarni berish bilan kifoyalanadi. Kasb ta’limiga oid bo’lgan bilimlarni har bir kollej o’qituvchisi sinfdan tashqari mashg’ulotlarda amalga oshirish imkoniyati kattadir. Bularning amalga oshirilishi talabalarning fan asoslarini o’rganishga bo’lgan qiziqishini orttiradi, puxta va atroflicha bilim bilan qurollantiradi mustaqil va ijodiy fikrlash kobiliyatini rivojlantirishda, qolaversa ongli kasb tanlashida muhim rol o’ynaydi.

Ayrim fan o’qituvchilari sinfdan tashqari mashg’ulotlarni darsdan tashqari mashg’ulotlar bilan aralashtirib yuboradilar. Vaholanki, darsdan tashqari qilinadigan ishlar o’quv reja asosida, ya’ni darslik talablarini bajarishga qaratilgan bo’lib, bunda sinfdagi barcha talabalar bevosita ishtirok etadilar.

Sinfdan tashqari mashg’ulotlardan asosiy maqsadi, reja va darslikdan tashqari talabalarga qo’shimcha bilim, ko’nikma va malakalar berish, ularning fanga bo’lgan qiziqishlarini orttirish, olingan bilimlarni hayotga tadbiq qila bilishga yordam berishdan iborat. Sinfdan tashqari uyushtiriladigan ishlarda ko’riladigan masalalardan yana biri talabalarning ilmiy dunyoqarashlarini shakllantirish bo’lsa, ikkinchi tomondan kasb tanlashga yo’llashdan iboratdir.

Mehnat ta’lim fanlaridan uyushtiriladigan sinfdan tashqari mashg’ulotlar quyidagilarni hal qilishga yordam beradi.

Talabalarning fan asoslarini o’rganishga bo’lgan qiziqishlarini orttirish: qo’shimcha adabiyotlardan foydalana olish ko’nikmasini o’stirish, mustaqil bilim olish ko’nikmasini va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, talabalarni ilmiy tadqikot metodlari bilan yakindan tanishtirish, kuzatish va tajribalar o’tkazishga o’rgatish, mustaqil ravishda referat va dokladlar yozishga o’rgatish va h.k.

Hozirgi zamon ilmiy-texnika taraqqiyoti davrida xar bir yoshning sanoat korxonalarida va kishloq xo’jalik ishlab chiqarishida faol, ijodiy ishtirok etishi uchun fan va texnika yuzasidan mukammal bilimga ega bo’lishi talab qilinmoqda. Chunki har bir yosh o’zi egallagan kasblarning mohir ustasi bo’lmog’i shu kun talabidir.

Sinfdan tashqari ishlarda faqat bilim berishga berilib ketmasdan, ishning tarbiyaviy tomoniga jiddiy e’tibor berish lozim. Bu hol hozirgi sharoitda ayniqsa muhim. Talabalarimiz mamlakatimiz tinchligi, osoyishtaligi, haqidagi bilimlarga ega bo’lishi lozim.

Sinfdan tashqari mushg’ulotlarda yoshlar turli-tuman kasb-hunarga oid amaliy ishlarni bajarishadi. Masalan, kechalar, uchrashuvlar, ko’rgazmalar tayyorlashi mumkin.

Umumtaq’lim va kasb-hunar kollejlarida sinfdan tashqari mashg’ulotlarning shakllari. Sinfdan tashqari olib boriladigan mashg’ulotlar asosan 3 turga bo’linadi:

1. Ayrim talabalar bilan yakka tartibda olib boriladigan mashg’ulotlar.
2. Talabalar guruxi bilan olib boriladigan mashg’ulotlar.
3. Talabalar bilan ommaviy ravishda olib boriladigan mashg’ulotlar.

Ayrim talabalar bilan yakka tartibda olib boriladigan sinfdan tashqari mashg'ulotlarda ilmiy ommabop kitoblar o'qish, ko'rgazmali qurollar yasash, kuzatish va tarjribalar o'tkazish kabi tadbirlar amalga oshiriladi.

Talabalar guruxi bilan olib boriladigan sinfdan tashqari ishlarda to'garak mashg'ulotlari, fizika, qishloq xo'jaligi texnikalari kabinetlarini jihozlash, devoriy gazetalar, fotomontajlar chiqarish, o'quv filmlari namoyish qilish, albomlar tayyorlash, ekskursiyalar uyushtirish kabi ishlarni amalga oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

5. Meliyev H. Ilmiy-adabiy manbalarda kasb-hunarga yo'naltirish masalasi. "Xalq ta'limi" jur. 2010. 49-52 betlar.

6. Xolmatov P.Q. Darsdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'llash. 13.00.02-Texnologiya ta'limi nazariyasi va metodikasi. Ped.fan.nomz.diss. Guliston. 2004. -134 b.

7. Tilavova M.M. Boshlang'ich sinf mehnat darslarini tashkil etish texnologiyasi. T., 2008.

8. Tilavova M,M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gender tenglik va farqlar asosida umummehnat ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari. T., 2007

"BOSHLANG'ICH SINF MEHNAT TA'LIMIDA TURLI MATERIALLAR BILAN ISHLASH DARSLARINI TASHKIL ETISH"

M.D. Xaydarova BuxDU o'qituvchisi
M.G`.Qodirova BuxDU talabasi

Hozirgi kunda mehnat ta'limi darslarida o'quvchilar ijtimoiy ishlab chiqarish mehnatiga tayyorlashning ilk bosqichlarini o'rganadilar. Mehnat darslarida o'quvchilarni turli materiallar bilan ishlashga o'rgatish darslarini tashkil etishning asosiy vazifalaridan biri materiallarga ishlov berish ko'nikmalarini hosil qilish va shunga muvofiq bilimlarni berishdir. Bu ish birinchi sinfdan boshlab bosqichma-bosqich amalga oshirib boriladi, chunki o'quvchilar hali eng oddiy buyumlarni tayyorlash ishlarni eslab qolishga qodir emaslar.

Birinchi sinf mehnat darslarida o'quvchilarni turli materiallar bilan ishlashga o'rgatishga o'rgatishda, odatda tayyorlanishi kerak bo'lgan buyum narsaning namunasi ko'rsatiladi. O'quvchilar topshiriqlarni olib,

buyum narsani xuddi namunadagidek yasash uchun namunani qurilishi nuqtai nazardan sinchiklab qarab chiqib, buyumni yasash yo'llarini qunt bilan izlaydilar, bolalar unga qarab mazkur buyum narsa qanday qilinganligini, qanday qilib xuddi mana shunday tayyorlash mumkinligini o'ylab oladilar

O'quvchilar oldiga turli materiallar bilan ishlashga o'rgatish maqsadi va mavzusini qo'yish:

a) darslarda turli materiallar bilan ishlashga o'rgatishga mo'ljallangan buyum yoki ishning o'quvchilar hayotining yoki bu tomoni ehtiyojlarini qoniqtirishdagi ahamiyati;

b) belgilangan ishni mustaqil bajarish uchun qanday yangi bilim va ko'nikmalarni egallash lozimligini ko'rsatish.

2. Turli materiallar bilan ishlashga o'rgatishda ish o'rni, asbob-uskuna, material, namuna, doskadagi chizmalarning tayyorligini tekshirish, ishni yaxshi va uyushgan holda tashkil etishga yordam beruvchi qonun-qoidalarni eslatish.

3. Turli materiallar bilan ishlashga o'rgatish darslarida bajariladigan mehnat vazifalarini oldindan rejalashtirish:

a) namuna, qism va detallar miqdorini tahlil qilish, kerakli materillarni, berilgan o'lchovlarni tayyorlash;

b) buyum tasviri va uning detallarini namunadan tanish, tushunish, barcha o'lchovlarni va ishchi chiziqlarini topish va o'qish, ya'ni ishni buyumni tayyorlash uchun qanday harakatlarni